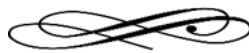

Список використаних джерел

1. Digital Public Library of America. History. URL: <https://pro.dp.la/about-dpla-pro/history>
2. New Jersey Digital Highway. (n. d.). *Wikipedia. The Free Encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/New_Jersey_Digital_Highway
3. Experiment with British Library's Digital Collections and Data. *BRITISH LIBRARY*. URL: <https://labs.biblios.tech/>
4. Гула Р. В., Передерій І. Г., Сажко В. В. Вітчизняні архіви, бібліотеки та музеї як об'єкт і суб'єкт консцієнтальної війни в умовах збройної агресії РФ проти України. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2022. Вип. 62. С. 7–40. DOI: 10.31516/2410-5333.062.01.
5. Гула Р. В., Передерій І. Г., Сажко В. В. Соціокультурний вимір інформаційних війн XXI століття з погляду місця й ролі у них бібліотек. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2021. Вип. 60. С. 7–23. DOI: 10.31516/2410-5333.060.01/.
6. Інформаційне протиборство: роль та практика діяльності бібліотек, архівів та музеїв (за досвідом російсько-української війни: монографія / Р. В. Гула, О. П. Дзьобань, І. Г. Передерій, І. Р. Чобіт. Київ: Вид-во Ліра-К, 2023. 260 с.
7. Найбільш документована війна. Симпозіум документальних та архівних проєктів. *Lvivcenter*. URL: <https://www.lvivcenter.org/conferences/the-most-documented-war/>
8. Open GLAM in Ukraine. *WIKIMEDIA Україна*. URL: https://ua.wikimedia.org/wiki/Open_GLAM_in_Ukraine

УДК: 023.5:316.77(477)

Тетяна Трофімук-Кирилова, канд. іст. наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ БІБЛІОТЕКАРІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. Досліджено значення комунікативних навичок як важливої складової професійної компетентності бібліотекарів в умовах сучасних суспільних викликів в Україні – війни, цифровізації, трансформації соціокультурного простору. На основі аналізу «Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» (2016 р.) та Професійного стандарту «Бібліотекар» (2025 р.) розглянуто значення комунікативних навичок бібліотечних фахівців у комплектуванні фондів, обслуговуванні користувачів, соціокультурній діяльності та інших напрямках роботи книгозбірень. Підкреслено необхідність модернізації професійної підготовки бібліотекарів через інтеграцію освіти з практикою та активізацію використання цифрових технологій.

Ключові слова: комунікативні навички, бібліотекарі, професійна компетентність, бібліотечна справа в Україні, стратегія розвитку, професійний стандарт, суспільні виклики.

У сучасному світі, означеному соціокультурними трансформаціями, стрімкою цифровізацією та військовими викликами, українські бібліотеки зазнають

значних змін, зокрема щодо функцій та напрямів роботи. Згідно із «Стратегією розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» (2016 р.) бібліотеки України є «базовим елементом культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави. Вони важливі для розвитку інформаційної та мовної культури суспільства, патріотичного, правового та екологічного виховання, формування стійкого інтересу до вивчення та розуміння національної історії та культури. Бібліотеки сприяють розбудові читаючої, мислячої та освіченої нації, спроможної практично втілювати набуті знання і досвід у розбудову незалежної України» [1]. У цих умовах професійний розвиток бібліотекарів набуває особливого значення, оскільки одним із важливих ресурсів для трансформації та розвитку бібліотечних установ є їхній кадровий склад і від нього значною мірою залежить, якими бібліотеки будуть у майбутньому. Це безперервний процес формування та удосконалення професійної компетентності, що охоплює знання, навички, особистісні та професійні якості, необхідні для ефективної роботи у сфері надання якісних бібліотечно-інформаційних послуг, комунікації з різними категоріями користувачів та формування і просування бібліотечних послуг. У статті 1 Закону України «Про освіту» (2017 р.) компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [2]. Визнання компетентностей як фундаментальної складової професійного розвитку бібліотекарів задекларовано в положеннях «Стратегії розвитку бібліотечної справи до 2025 року», згідно з якою одним із ключових напрямів модернізації галузі визначено «Забезпечення професійного розвитку персоналу бібліотек, оновлення системи бібліотечно-інформаційної освіти та підвищення кваліфікації» [1]. Зокрема, акцент робиться на актуалізації знань, умінь і навичок працівників бібліотечної сфери, трансформації системи їхньої безперервної освіти відповідно до міжнародних стандартів та викликів цифрової епохи, що дозволить своєчасно реагувати на виклики інформаційного суспільства. Досягнення цих завдань передбачає розроблення та впровадження збалансованої структури підготовки фахівців із вищою освітою для бібліотечної сфери з урахуванням потреб особистості, інтересів держави, територіальних громад і роботодавців, а також підготовку конкурентоспроможних кадрів шляхом взаємодії закладів вищої освіти з органами державної влади, громадськими об'єднаннями, бізнесом і через інтеграцію освіти з наукою та практикою.

Важливість компетентнісного підходу у підготовці фахівців для бібліотечної сфери та у їхньому подальшому професійному розвитку підкреслено і у Професійному стандарті «Бібліотекар» від 10 березня 2025 р. [3, с. 4]. В обох вищезгаданих

документах наголошено на вагомій ролі у структурі професійної компетентності бібліотекарів комунікативних навичок. Так, у «Професійному стандарті «Бібліотекар» чітко визначено низку ключових комунікативних навичок, необхідних для ефективної діяльності сучасного бібліотечного фахівця. Наприклад, для виконання трудових функцій «Комплектування бібліотечного фонду», комунікативні навички відіграють важливу роль, адже бібліотекар повинен ефективно взаємодіяти з керівниками, колегами, видавництвами, авторами, іншими бібліотеками для формування якісного та актуального фонду. Це включає вміння спілкуватися щодо професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема й мережі Інтернет, що важливо для ведення переговорів, аргументації вибору конкретних видань та ресурсів, налагодження довгострокових партнерських відносин і т. д. [3, с. 5–6]. У процесі виконання таких функцій як «Обслуговування користувачів», стандарт вимагає від бібліотекарів не лише вміння спілкуватися з безпосередніми відвідувачами, а й здійснювати ефективну комунікацію з представниками інших установ щодо питань організації надання послуг [3, с. 12–13]. Це охоплює здатність до фахового діалогу з партнерами, вибудовування ефективних взаємин з культурними та освітніми інституціями, а також загалом уміння представляти інтереси своїх книгозбірень у зовнішньому середовищі. Працівники книгозбірень мають бути компетентними у поясненні правил користування, наданні консультацій, допомозі у пошуку інформації, орієнтуванні в електронних ресурсах і т. д. Для ефективного виконання завдань із напрямку «Соціокультурна робота», який охоплює організацію та проведення бібліотечними фахівцями культурних, освітніх, просвітницьких і соціальних заходів задля підтримки розвитку громади, популяризації читання, збереження культурної спадщини та сприяння соціальній інтеграції різних груп вразливого населення, комунікативні навички набувають теж надзвичайного значення. Зокрема, документ визначає необхідність таких навичок як здатність до ефективного спілкування у професійному середовищі, взаємодії з користувачами бібліотеки та учасниками соціокультурних подій, а також уміння доносити власні знання, висновки й аргументи як до фахівців, так і до нефахівців, зокрема до осіб, що навчаються [3, с. 14].

Важливість розвитку комунікативних навичок бібліотекарів узгоджується зі стратегічним баченням трансформації бібліотечної галузі в Україні. У «Стратегії розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України» одним із ключових напрямів визначено «Розвиток ефективних комунікацій». Реалізація цього напрямку передбачає створення системи внутрішньої та зовнішньої комунікації для розвитку партнерства,

просування спільних цінностей і досягнення стратегічних результатів. Першочерговими завданнями у цьому контексті визначено: налагодження ефективної взаємодії між бібліотечною спільнотою, органами державної влади та місцевого самоврядування; розвиток міжвідомчої та міжсекторальної комунікації, удосконалення внутрішньої професійної комунікації; активізація міжнародних професійних зв'язків. Очікувані результати реалізації цього напрямку охоплюють формування збалансованої державної політики щодо бібліотечно-інформаційної сфери, утвердження бібліотек як комунікаційних майданчиків суспільства, просування спільних цінностей, розвиток нових партнерських програм, реалізацію міжгалузевих проєктів, створення позитивного іміджу книгозбірень, бібліотечних фахівців і загалом бібліотечної професії, а також активне включення суб'єктів бібліотечної галузі України в міжнародне професійне середовище.

Висновки. Сучасна професійна підготовка бібліотекарів має бути орієнтована на комплексне формування професійної компетентності, важливою складовою якої є комунікативні навички. У контексті активної цифровізації та суспільних викликів в Україні, зокрема війни й соціокультурних трансформацій, бібліотекарі повинні володіти навичками вербальної, невербальної та цифрової комунікації, а також умінням взаємодіяти з різними групами користувачів і партнерами. Модернізація системи професійної підготовки, посилення практичної складової, інтеграція формальної та неформальної освіти, а також активне використання інформаційно-комунікаційних технологій є необхідними умовами для формування конкурентоспроможних бібліотечних кадрів, здатних трансформувати книгозбірні у сучасні інформаційно-культурні центри українського суспільства загалом і територіальних громад зокрема.

Список використаних джерел

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. № 2145-VIII. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Професійний стандарт «Бібліотекар»: Наказ Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти від 10.03.2025 р. № 17. 24 с. URL: <https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/728-bibliotekar.pdf>
3. Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»: Розпорядження Кабінет Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 219-р. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/219-2016-p#Text>

